

Tijdens de oorlogsjaren werden duizenden gezinnen verwoest door de dood van hun dierbaren. Dit is een verslag van een van die families, verteld door Dora McArthur, de zus van Murray Chamberlain, die in 1946 op tragische wijze om het leven kwam.

Mijn broer, Murray Chamberlain, werd op 8 augustus 1925 in Chatham geboren, omdat mijn moeder naar huis ging om door haar ouders te worden verzorgd toen hij werd verwacht. Ze zei dat hij bij zijn geboorte op een engeltje leek, zo roze was hij. Hij was nooit rood en lelijk zoals de rest van ons. Murray had twee broers, Clayton en Carl, en twee zussen, Jean en ik, Dora. Onze ouders waren Roy en Lena Chamberlain.

Murray ging naar school op S,S. nr. 17 Southwold in Lawrence Station. Toen hij de middelbare schoolleeftijd bereikte, stapte hij op de trein naar Glencoe. Terwijl hij daar was, was hij zeer actief in hun voetbalteam. Hij was bij iedereen geliefd, hij was zo goedaardig. Hij was de vrolijke van onze familie. Als we thuiskwamen van school, vermaakte hij ons met alle capriolen die die dag hadden plaatsgevonden.

Toen de trein naar Glencoe werd stopgezet, moesten degenen die in Glencoe naar de middelbare school gingen, overstappen naar de Arthur Voaden Vocational School in St. Thomas, en Murray maakte daar veel meer vrienden. Omdat we eerst zelf naar school moesten en daarna met de bus reisden, kon niemand van ons blijven voor naschoolse activiteiten. Ook daar vermaakte hij ons door alle grappige dingen te vertellen die hadden plaatsgevonden.

Murray was de avontuurlijke in onze familie en was geweldig in sporten. Hij was pitcher voor ons plaatselijke team, maar ook voor een St. Thomas-team, en hij deed het echt goed. We gingen er 's avonds heen, toen ze aan het spelen waren, om hem te zien pitchen.

Zodra Murray achttien werd, werd hij opgeroepen, ook al moest hij nog een jaar naar school. Die zomer had hij gesolliciteerd naar een baan bij de Highway Department, en zodra de regering zijn naam zag, werd hij opgeroepen. Toen ik erachter kwam dat Murray zich bij de dienst moest

voegen, vond ik dat dit gewoon iets was dat hij moest doen. Er was geen keuze, je accepteerde het gewoon.

Stewart Brown en Murray gingen samen naar de Arthur Voaden Vocational School, en Stewie vertelde me onlangs waarom Murray besloot zich bij het leger aan te sluiten. De jongens hadden hun oproep gekregen en Stewie vertelde Murray dat hij bij de marine ging werken omdat hij wist dat alle meisjes het marine-uniform leuk vonden. Murray zei tegen Stewie dat hij met zijn voeten op de grond zou blijven, want als je ooit in de oceaan zou vallen, zou er ontzettend veel water te drinken zijn.

Er werd een feest gehouden voor Murray in de buurt en hij kreeg een horloge als afscheidscadeau, waarna hij vertrok om zijn basisopleiding te volgen in Chatham. Ik woonde daar, dus ik zag hem veel toen hij in training was. Mijn grootouders woonden ook in Chatham, en ik heb drie en een half jaar bij hen geloged.

Ik werkte destijds bij een bank. Als de eenheden langs King Street de stad in marcheerden, stroomden we allemaal naar het raam van de bank om ze voorbij te zien gaan. De jongens durfden echter hun hoofd niet om te draaien naar ons.

Tijdens hun basistraining werden de jongens vermaakt in het kamp. Wij meisjes werden daar uitgenodigd om te dansen, en we hadden geweldige tijden toen we met de soldaten dansten. Een van de kerken regelde dit en nodigde misschien één eenheid tegelijk uit, en ze hadden een lijst met meisjes die ze belden. We gingen lunchen en dansen. Het was vroeg in de avond voorbij en dat was alles. De relaties gingen nooit verder dan dat.

Na Chatham ging Murray naar Ipperwash en om daar te komen moest hij liften. Ik denk dat dat de enige basisopleiding was die hij had. Toen, op 13 december 1944, brachten mijn vader en moeder, mijn zus en Murray's vriendin hem naar St. Thomas, naar het treinstation. De twee meisjes gingen met hem mee op de London and Port Stanley Railroad naar Londen en bleven daar een tijdje bij hem.

Toen Murray vertrok naar de oorlog was het triest, maar we geloofden allemaal dat hij terug zou komen. Ik zag geen enkele terughoudendheid van zijn kant om oorlog te voeren. Voor hem was het waarschijnlijk alsof hij op avontuur ging. Dat is wat ik voelde, maar de rest van de familie heeft het misschien anders gezien. Ik was niet bij hem toen hij daadwerkelijk vertrok. Ik was een paar dagen eerder thuis geweest, maar moest weer aan het werk.

Vanuit Londen ging Murray naar Debert, Nova Scotia, en bleef daar een tijdje, totdat hij in januari 1945 overzees werd gestuurd. Hij zat eerst in het Essex Scottish Regiment en werd vervolgens ergens tussen 27 juni 1945 en 11 juli 1945 overgeplaatst naar de Highland Light Infantry. Murray was zo

goed in het schrijven van brieven dat hij, wanneer hij overzees aankwam, telegrammen naar huis stuurde met de mededeling: "Ik ben veilig en wel. Maak je geen zorgen en schrijf alsjeblieft." Zijn brieven naar huis werden echter gecensureerd, dus hij kon niet veel beschrijven.

Ik weet wel dat Murray naar Duitsland ging en ik geloof dat hij deelnam aan de slag om het Hochwald-woud. Tijdens de basistraining werd benadrukt dat ze hun stalen helm laag over hun ogen droegen. Die opleiding heeft zichzelf bewezen. Een kogel raakte zijn helm over zijn oog, liet een deuk achter en vloog over zijn schouder.

Mijn broer kwam ongeschonden door de oorlog, en daarna moesten hij en de jongens in de kampen wachten op de dag dat ze naar huis konden komen. Terwijl ze daar waren, speelden ze verschillende sporten en vormden ze een basketbalteam, en blijkbaar was Murray de aanvoerder van zijn team. Op een dag zaten ze achterin een van de legertrucks die naar een ander kamp ging, zodat ze daar konden basketballen. De vrachtwagen werd door een gepantserd voertuig opzij geveegd en kantelde.

Op 13 februari 1946 reed er een taxi ons erf op. Ik was thuis bij mijn moeder. Mijn twee broers, Clayton en Carl, waren in de schuur bezig met klusjes en keken toevallig naar buiten toen de taxi aankwam. De taxichauffeur stapte uit de auto en liep richting de schuur. Clayton ging hem tegemoet. Carl kon zien dat er iets aan de hand was, dus volgde hij. Clayton opende het telegram dat de chauffeur hem overhandigde en las het, en hij zei dat het net was alsof iemand je met een stok op je hoofd sloeg. Er stond:

"Het spijt ons zeer u te moeten mededelen dat A110942 korporaal Murray Leroy Chamberlain officieel op 9 februari 1946 is overleden als gevolg van een verkeersongeval. Wanneer er meer informatie beschikbaar komt, zal deze zo snel mogelijk worden doorgestuurd."

Clayton vroeg de taxichauffeur: "Weet je zeker dat dit klopt?" De taxichauffeur zei ja. Vaak dachten we later dat het telegram naar onze minister had moeten worden gebracht, zodat hij ons het nieuws kon komen vertellen.

Murray was twintig jaar oud toen hij stierf. Dit was het derde sterfgeval in onze familie in vijf maanden. Mijn grootmoeder, die bij ons woonde, stierf op 19 september 1944. Mijn vader stierf op 30 september, elf dagen na het overlijden van zijn moeder, aan een plotselinge hartaanval. Toen mijn vader stierf, ontvingen we een telegram van Murray waarin stond: "Het spijt me om te horen van papa's dood. Ik probeer thuis te komen. Brief volgt." Maar dat was onmogelijk omdat er toen zoveel mannen naar huis kwamen.

Mijn broers kwamen het huis binnen en vertelden mijn moeder en mij over Murray. Moeder nam het heel slecht op; de rest van ons leek in een staat van ongeloof te verkeren. Ik belde de dokter en hij kwam al snel. Hij sprak

zeer meelevend met moeder en ik weet zeker dat hij haar een kalmerend middel heeft gegeven. Ik belde haar zussen in Chatham en ze kwamen zo snel mogelijk.

Mijn zus Jean zat op dat moment op de middelbare school en was aan het lunchen in de lunchroom toen iemand merkte dat er een man de trap af kwam. Ze keek op en zag dat het onze buurman was, Campbell Carroll. Ze zei dat ze naar de deur ging en dat ze wist dat er iets mis was omdat er tranen in zijn ogen stonden. Hij bracht haar naar huis, en hoewel hij iemand anders bij zich had, weet ze niet meer wie. Ze zat op de achterbank en zei de hele weg naar huis geen woord.

Mijn vader had altijd een dagboek bijgehouden, en toen hij stierf, hield moeder dat bij. Op die dag schreef ze alleen maar in het dagboek: "We ontvingen het slechte en droevige nieuws dat Murray was gedood." Dat is alles wat ze zei. Verderop in het dagboek schreef ze: "Het was vandaag twee weken geleden dat Murray werd gedood." En toen: "Het was een maand geleden dat Murray werd gedood." Ze verdroeg ons die dag heel goed, maar mijn zus en ik zeiden onlangs dat we haar vaak midden in de nacht hoorden huilen. Ik zal niet zeggen dat Murray haar favoriet was, maar hij was zeker anders dan de rest van ons.

Nadat het nieuws de ronde deed in de buurt, waren we nooit meer alleen. Buren kwamen op elk moment van de dag of avond om bij ons te zijn. Ik ontving een brief van een heer die aanvoerder was geweest van het voetbalteam waarmee Murray in Glencoe speelde. Hij betuigde zijn diepste berouw en zei dat ze de vlag op Glencoe High School halfstok hadden gehangen.

We gingen door met ons dagelijks leven, wat konden we anders doen? Maar toen we twee dagen nadat het telegram arriveerde een brief van Murray kregen, herinner ik me dat Clayton zei: "Dit kan niet waar zijn, want we hebben net een brief van hem gekregen."

Andere brieven bevestigden echter de dood van Murray. We ontvingen een officieel bericht van het Ministerie van Nationale Defensie en brieven van medeleven van C.L. Laurin, kolonel, directeur administratie voor adjudant-generaal; Willox Duncan, H/Major, District Kapelaan (P), Militair District No. 1 en E.G. Weeks, generaal-majoor, adjudant-generaal. We kregen zelfs een brief van koning George:

"De Koningin en ik bieden u onze oprechte deelneming aan in uw grote verdriet. Wij bidden dat de dankbaarheid van uw land voor een leven dat zo nobel in zijn dienst is gegeven, u enige troost mag bieden."

Murray werd aanvankelijk in Duitsland begraven omdat hij daar werd gedood. Onlangs kwam mijn zus in een van de albums van mijn moeder een brief tegen waarin zijn begrafenis werd beschreven.

“Geachte mevrouw Chamberlain:

Vanmiddag was het mijn trieste plicht om uw zoon, korporaal Murray Chamberlain, te laten rusten op de Canadese militaire begraafplaats in Osterscheps, Duitsland. Zijn heengaan was een klap voor ons allemaal. Hij was een fijne kerel, geliefd en gerespecteerd onder zijn kameraden.

We ontvingen de kist in de kapel van het Sixteen Canadian General Hospital in Oldenburg en gingen in konvooi naar Osterscheps. De dragers droegen de kist naar de begraafplaats en legden hem bij het graf.

Nadat een tekst was voorgelezen, klonk de Last Post door de hoornblazer. Na de stilte klonk de toon van Reveille. De fluitmajoor speelde vervolgens de klaagzang, de compagniescommandanten groetten het graf en de rouwenden verlieten de begraafplaats.

Toen we klaar waren met het vullen van het graf, werd het kruis op het hoofdeinde geplaatst. Het spijt me dat ik Murray niet beter heb gekend. Een van onze kapelaans, Pater Stewart, die passagier was in het andere voertuig dat bij het ongeval betrokken was, was bij hem toen hij overleed.

Wij dragen hem inderdaad op in de handen van een grote God. Wij kunnen het niet begrijpen, maar vertrouwen erop dat u troost mag vinden in deze tijd van verdriet.

Met oprechte deelneming, met vriendelijke groet,
R.R. Gordon, Chaplain en H/Capt.”

Nadat de jongens uit de oorlog thuiskwamen, kwamen we iets meer te weten over de dood van Murray van degenen die bij hem waren toen hij stierf. Een van zijn dragers, Murray Nichols, kwam ons opzoeken en vertelde ons alles wat hij zich kon herinneren. Het was geruststellend om iemand te kennen die destijds bij mijn broer was geweest.

Op een gegeven moment hoorden we dat er een Onderzoekshof zou komen. Een brief waarin het ongeval werd uitgelegd, arriveerde enige tijd later.

“Geachte mevrouw Chamberlain,

Mag ik, namens de officieren en manschappen van het Highland Light Infantry Regiment, onze oprechte en diepste deelneming betuigen bij uw recente rouw.

Lance Corporal Chamberlain kwam om ongeveer 12.00 uur op 9 februari 1946 om het leven bij een auto-ongeluk waarbij een voertuig waarin hij reed in botsing kwam met een gepantserde auto. Binnen drie minuten na het ongeval was uw zoon op weg naar het Sixteen Canadian General

Hospital, ongeveer tien kilometer verderop in Oldenburg. Bij opname in het ziekenhuis verklaarde de arts dat hij vrijwel onmiddellijk was overleden aan een gebroken nek. Er was geen vlek of blauwe plek op zijn lichaam. Hij werd met volledige militaire eer begraven op de tijdelijke Canadese begraafplaats in Osterscheps bij Oldenburg, onder leiding van kapitein R.R. Gordon, de eenheidspadre.

Lance Corporal Chamberlain was de aanvoerder en coach van het basketbalteam van het regiment, en ze waren op weg om een wedstrijd te spelen toen het ongeval plaatsvond. Het voertuig waarin hij zat, reed de weg op om een ander voertuig te passeren, maar kwam in botsing met de gepantserde auto voordat hij weer op de rijbaan terechtkwam. Er is niemand aansprakelijk gesteld voor de oorzaak van het ongeval.

Uw zoon was een extreem populaire man in het regiment. Hij was een zeer goede soldaat en zijn officieren hadden veel waardering voor hem, en hij zou binnen een paar dagen tot sportsergeant worden benoemd. U hebt een goede zoon verloren en wij een grote kameraad. Het uwe is een veel groter verlies.

Met vriendelijke groet, G.P. Buchanan, bevelvoerend officier van de Derde Highland Light Infantry”

Later werd Murray opgegraven en herbegraven op de Canadian Military Cemetery in Holten, Nederland, een militaire begraafplaats die voor altijd wordt verzorgd en onderhouden. Aanvankelijk werd het graf gemarkeerd met een tijdelijk kruis, maar dit werd vervangen door een permanente grafsteen. Wij werden gevraagd een korte persoonlijke inscriptie aan te leveren voor graving op de grafsteen. De inscriptie die we kozen was: "Those we truly love never die" ("Degenen van wie we echt houden sterven nooit").

Murray's persoonlijke bezittingen werden naar ons gestuurd en bestonden uit één pakket en één doos. In de doos zat het horloge dat de gemeenschap hem had gegeven toen hij wegging, een pen-en-potloodset die mijn vader en moeder hem hadden gegeven, en kleine snuisterijen die hij onderweg had opgepikt, waaronder vier houten olifanten en een porseleinen vogel, een kanarie.

Jean heeft de kanarie. De olifanten hebben een hele tijd op een van onze bureaus thuis gestaan. Ik weet niet zeker of mijn broer ze nu heeft of Jean. We hebben een groot deel van zijn bezittingen verdeeld: zijn rijbewijs, eenenveertig kiekjes, zijn regimentsinsigne en andere kleine dingen die voor niemand echt waardevol waren, behalve voor ons. Mijn jongste broer heeft ze allemaal in een klein doosje bewaard. Moeder ontving zijn nalatenschap, die \$273,50 bedroeg.

Op 28 april 1946 werd er een herdenkingsdienst gehouden voor Murray in onze kerk in Lawrence Station, en daar kwamen zoveel mensen op af. Vervolgens werden er twee neefjes naar hem vernoemd, Murray Palmer en David Murray Chamberlain, en toen mijn dochter werd geboren, verzoon ik de naam Marilee Roy voor haar. Mensen vinden het heel vreemd als ze haar naam schrijft. Ik zie nu veel Marilee's in de krant, maar ik heb het verzonnen ter nagedachtenis aan mijn broer.

In 1964 gingen Jean en haar man Ralph naar Nederland om het graf van mijn broer te bezoeken, en Carl en zijn vrouw Kay gingen enige tijd daarna. Mijn man Malcolm en ik gingen er in 1970 heen. De reis werd gesponsord door het Oorlogsgravencomité in Nederland en het Canadese Legioen. Ze sponsorden jarenlang familiereizen en het enige dat we hoefden te doen was onze vlucht betalen.

De Nederlandse familie die Jean en Ralph ontving, kwam hen in 1969 bezoeken, en nodigde destijds Malcolm en mij uit om bij hen te blijven tijdens onze pelgrimstocht in '70. Ze woonden op het platteland, vijf kilometer van Holten. Hij was leraar en hun woning was in de school; zij reed elke ochtend naar Holten om te werken. Ze namen ons mee op uitstapjes naar Amsterdam en zorgden voor onze maaltijden en zorgden dat we in de bus stapten die andere Canadese gezinnen en onszelf mee zou nemen op rondleidingen. We waren daar tien dagen en aan het eind van de reis gaven ze een groot feest voor ons.

Er was een speciale dag gereserveerd waarop wij en de andere Canadese families naar de begraafplaats zouden worden gebracht voor een herdenkingsdienst. We reden met de bus naar boven, en vanaf het moment dat hij stopte, snikte en snikte ik alleen maar. We hadden bloemen meegenomen en zijn meteen naar het graf gegaan, hebben de bloemen neergezet en foto's laten maken. Tijdens de herdenking legden kinderen uit het dorp bloemen op de graven.

Elk van de graven was geadopteerd door een plaatselijke burger die bloemen neerlegde en het graf verzorgde. Jean zei dat de persoon die voor Murray's graf had gezorgd, was overleden voordat we aankwamen, en tijdens ons bezoek heb ik nooit degene ontmoet die er toen voor zorgde. Het was de mooiste, vredigste plek, omgeven door bomen.

Toen het tijd werd om te vertrekken, zaten we in de bussen en kwamen burgers van de stad naar buiten en zwaaiden met vlaggen, en iedereen hilde binnen en buiten de bus. In het vliegtuig naar huis dacht ik: "O jee, ik ga naar huis en laat hem achter." Het voelde ver weg.

Elk jaar in november, wanneer er in Ottawa een herdenkingsdienst is, draaien ze films van de herdenkingsdiensten die we bijwoonden. Jean en Ralph zaten in de eerste, die hen tijdens de herdenking liet zien. In de

tweede film zagen we de mensen die voor ons hadden gezorgd, onze gids en anderen die we hadden ontmoet. Het was zo leuk om ze weer te zien.

Toen het oorlogsmonument in Shedden werd geplaatst, werd ik gevraagd om in de commissie te zitten om alle namen te onderzoeken, en ik vond dat een enorm genoegen en zo bevredigend. Toen de plaquette werd geplaatst voor de eerste herdenkingsplechtigheid, op 12 november 2000, was ik erg blij toen ik werd gevraagd de krans te leggen namens de Moeders van het Zilveren Kruis.

Nu is het heel geruststellend om naar buiten te kunnen gaan en op de bank voor de plaquette te gaan zitten, het lijkt de jongens dichter bij huis te brengen. Doordat ik alle namen op de plaquette heb onderzocht, weet ik iets over hen dat ik voorheen nooit wist. Tijdens de twee wereldoorlogen waren er vijfhonderdzesenveertig mannen uit Southwold Township in dienst.

Murray stierf zesenvijftig jaar geleden. Zesenvijftig jaar! De herinneringen – en de goede tijden – blijven voor altijd.

Back left: Dora, Clayton, Lena (mother), Roy (father), Murray.
Front: Jean, Carl. Circa 1943.